

ประวัติกรมชลประทาน

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ จัดตั้งหน่วยงานหนึ่งขึ้นมาทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นเวลามากกว่า 100 ปีมาแล้ว ที่หน่วยงานนั้นได้ปฏิบัติภารกิจรับใช้ประเทศชาติและประชาชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความอยู่ดีกินดีของประชาชน ความอุดมสมบูรณ์และความสงบร่มเย็นของบ้านเมืองมาโดยตลอด ในนาม **“กรมชลประทาน”**

ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งในการบริหารจัดการน้ำของประเทศ เพื่อให้ได้ใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและอำนวยความสะดวกที่ต้องการ **“กรมคลอง”** ซึ่งเป็นชื่อแรกของกรมชลประทาน จึงถือกำเนิดขึ้น เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พุทธศักราช 2445 โดยมีนายเย โสมัน วันเดอร์ไฮเด วิศวกรชาวเนเธอร์แลนด์ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมคลองคนแรก

ผลงานของกรมคลองในยุคเริ่มต้น นอกจากแนวคิดของนายเย โสมัน วันเดอร์ไฮเด ที่เสนอรายงานให้สร้างโครงการเจ้าพระยาใหญ่ (The Greater Chao Phraya Project) หรือที่เรียกกันในเวลานั้นว่า **“สทิมชยันต”** ขึ้น เพื่อช่วยเหลือการทำนาในบริเวณทุ่งราบภาคกลางให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นสม่ำเสมอ ไม่ผันแปรไปตามความวิปริตของลมฟ้าอากาศในแต่ละปีแล้ว ยังเป็นผู้เสนอให้ขุดคลองสำหรับเป็นทางน้ำจัดลงมาจากถึงพระนคร แล้วนำน้ำจากคลองนั้นมาใช้ ก็คือ **“คลอง-ประปา”** ในปัจจุบันนั่นเอง

ภารกิจของกรมคลองในยุคเริ่มต้น คือ การขุดคลองใหม่ ซ่อมแซมบำรุงรักษาคองเดิม ขุดลอกคลอง เพื่อประโยชน์ในการคมนาคม การเกษตร การอุปโภคบริโภค การป้องกันภัยธรรมชาติ รวมทั้งการก่อสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อรักษาระดับน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกปลายฤดูฝน การก่อสร้างประตูเรือสัญจรเพื่อความสะดวกในการคมนาคม การจัดสร้างประตูระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำเค็ม และงานก่อสร้างโครงการขนาดเล็กสำหรับส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกบริเวณทุ่งฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา

ล่วงมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมคลอง เปลี่ยนแปลงเป็น “กรมท่อน้ำ” เมื่อพุทธศักราช 2457 เพื่อทำหน้าที่บำรุงการเพาะปลูกให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยอาศัยการท่อน้ำตามหลักวิชาการ เพื่อควบคุมน้ำฝนและน้ำท่าให้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลงานสำคัญของกรมท่อน้ำ คือ โครงการป่าสักใต้ ซึ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดโครงการ ได้พระราชทานนามเขื่อนขนาดใหญ่แห่งแรกที่สร้างขึ้นนี้ว่า “เขื่อนพระราม 6” ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่ก่อสร้างขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักวิศวกรรมแห่งแรกในประเทศไทย สร้างท่อน้ำปิดกั้นแม่น้ำป่าสัก ที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีช่องระบายน้ำกว้าง 12.50 เมตร 6 ช่อง สามารถท่อน้ำส่งให้พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี จนถึงทุ่งรังสิต จังหวัดปทุมธานี ได้รวม 680,000 ไร่

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกครั้ง อันเป็นผลมาจากพระบรมราชวินิจฉัยว่า คำว่า “ท่อน้ำ” หมายความว่าแต่เพียงการปิดกั้นลำน้ำ เป็นแผนกหนึ่งของการส่งน้ำ ส่วนงานที่กรมท่อน้ำได้ปฏิบัติอยู่จริงในเวลานี้ มีการท่อน้ำ ขุดคลอง ส่งน้ำตามลำคลองที่ขุดและใช้เครื่องสูบน้ำต่าง ๆ เพื่อสูบน้ำขึ้นช่วยเหลือการเพาะปลูกทั่วไป หากได้ทำการท่อน้ำแต่อย่างเดียวนั้น นอกจากนั้นคำภาษาอังกฤษที่เรียกว่า **irrigation** นั้น มุ่งหมายถึงการส่งน้ำด้วยวิธีต่าง ๆ ด้วย ทรงพระราชดำริว่าสมควรจะเปลี่ยนนามกรมท่อน้ำเสียใหม่ ให้ตรงกับงานที่ทำอยู่จริง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามกรมท่อน้ำว่า “กรมชลประทาน” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป โดยมี “พระยาชลมารคพิจารณ์” ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมชลประทานเป็นคนแรก พร้อมทั้งย้ายที่ทำการมาอยู่ ณ บริเวณถนนสามเสน จนถึงปัจจุบัน ...